

НАПРЯМ 7. ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Бойко Павлина Олександрівна,

*студентка 4 курсу спеціальності 242 Туризм і рекреація
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Яковчук Олександр Володимирович,

*кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії і
туризму ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ДЕСТИНАЦІЇ МУКАЧЕВЕ

У сучасних умовах туристичний розвиток територій визначається не лише наявністю туристичних ресурсів, але й комплексом соціально-економічних, безпекових та військово-політичних чинників. Особливої актуальності це питання набуло для туристичних центрів західних регіонів України, які в умовах повномасштабної війни стали важливими осередками внутрішнього туризму. Однією з таких дестинацій є Мукачеве – історичне місто Закарпатської області, що поєднує вигідне географічне положення, значний культурно-історичний потенціал та розвинену туристичну інфраструктуру.

Мукачеве є одним із провідних туристичних центрів Закарпаття. Туристична привабливість міста формується завдяки наявності замку Паланок, історичного центру, палацу князів Ракоці, сакральних пам'яток, розвиненої гастрономічної культури та близькості до відомих рекреаційно-туристичних об'єктів регіону. Важливими

перевагами є також розташування на міжнародних транспортних магістралях та близькість до кордонів країн Європейського Союзу [4].

Туристична привабливість Мукачева формується під впливом поєднання історико-культурних, архітектурних, природно-рекреаційних, гастрономічних та транспортно-географічних факторів. Місто належить до числа найважливіших туристичних центрів Закарпатської області та виступає одним із ключових вузлів туристичного руху в Західній Україні [1]. Головним туристичним магнітом Мукачева є замок Паланок – одна з найкраще збережених фортифікаційних споруд України, що має високий рівень впізнаваності серед українських та іноземних туристів [2]. Важливу роль також відіграють історичний центр міста, Мукачівська ратуша, палац Ракоці, Свято-Миколаївський монастир, костел Святого Мартина та численні пам'ятки багатокультурної спадщини Закарпаття.

Суттєвою перевагою дестинації є вигідне транспортно-географічне положення. Мукачеве розташоване на перетині міжнародних автомобільних і залізничних маршрутів, що забезпечує високу транспортну доступність як для внутрішніх, так і для міжнародних туристів. Близькість до кордонів Словаччини, Угорщини, Румунії та Польщі створює додаткові перспективи розвитку транскордонного туризму [6].

Важливим чинником туристичної привабливості виступає гастрономічний потенціал міста. Мукачеве є одним із центрів закарпатської кухні, виноробства та гастрономічного туризму. Розвинена мережа ресторанів, винних дегустаційних залів, фестивалів вина та локальної кухні сприяє формуванню позитивного туристичного іміджу дестинації. Додаткову конкурентну перевагу забезпечує розташування міста поблизу численних туристичних об'єктів Закарпаття. Мукачеве часто виступає базовим пунктом для подорожей до Карпат, термальних комплексів Берегівщини, озера Синевир, водоспаду Шипіт, курортів Поляни та туристичних центрів Міжгір'я, Воловця і Рахівщини [5].

Серед факторів, що обмежують туристичну привабливість, варто відзначити відносно невелику кількість туристичних об'єктів

загальнонаціонального масштабу безпосередньо в межах міста, сезонність окремих туристичних потоків та недостатню міжнародну промоцію дестинації. Крім того, воєнний стан негативно впливає на в'їзний міжнародний туризм та інвестиційну активність у туристичній сфері. Разом із тим сучасна ситуація створює й нові можливості. Відносна безпека Закарпатської області, збільшення внутрішнього туризму, розвиток культурно-пізнавальних маршрутів, гастрономічного туризму та близькість до країн Європейського Союзу дозволяють Мукачеву зберігати високі позиції серед туристичних дестинацій Західної України [4].

Загалом туристичну привабливість Мукачева можна оцінити як високу. Місто має потужний історико-культурний потенціал, вигідне транспортне положення, розвинену туристичну інфраструктуру та перспективи подальшого розвитку як регіонального центру культурного, гастрономічного та екскурсійного туризму. Для комплексної оцінки сучасного стану розвитку туризму доцільним є використання SWOT-аналізу, який дозволяє систематизувати внутрішні та зовнішні фактори розвитку дестинації.

До сильних сторін (Strengths) туристичної дестинації Мукачеве належать вигідне транспортно-географічне положення, наявність унікальних історико-культурних ресурсів, сформований позитивний туристичний імідж, розвинена мережа закладів розміщення та харчування, багатонаціональна культурна спадщина, а також відносно безпечне розташування в тиловому регіоні України. Важливою перевагою є близькість до міжнародних пунктів пропуску та транспортних коридорів, що забезпечує перспективи міжнародного туризму після завершення війни.

До слабких сторін (Weaknesses) можна віднести нерівномірність туристичного потоку протягом року, залежність частини туристичного бізнесу від внутрішнього попиту, недостатній рівень цифрового просування окремих туристичних продуктів, обмежену кількість масштабних туристичних атракцій у межах самого міста та недостатню інтеграцію туристичних маршрутів Мукачева із сусідніми громадами.

Серед можливостей (Opportunities) особливе значення мають зростання внутрішнього туризму в Україні, розвиток безпекового та військово-історичного туризму, розширення транскордонного співробітництва з країнами ЄС, залучення міжнародних грантових програм, розвиток гастрономічного, подієвого та культурного туризму. Важливим напрямом може стати позиціонування Мукачеве як одного з ключових туристичних центрів безпечного відпочинку в Західній Україні та як логістичного вузла для подорожей Карпатським регіоном.

До загроз (Threats) належать наслідки воєнного стану, загальна економічна нестабільність, скорочення платоспроможності населення, ризики тривалої війни, міграційні процеси та можливе скорочення інвестиційної активності. Окремим фактором залишається залежність туристичної активності від загальної безпекової ситуації в державі.

Особливу роль у сучасних умовах відіграють військово-політичні фактори. Парадоксально, але відносно безпечно розташування Закарпатської області стало одним із чинників збільшення внутрішніх туристичних потоків після 2022 року. Значна кількість внутрішньо переміщених осіб, ділових поїздок, волонтерських місій та гуманітарних проєктів сприяли збільшенню попиту на готельні, ресторани та транспортні послуги. Водночас воєнний стан обмежує міжнародний туристичний обмін та формує додаткові ризики для довгострокового планування туристичного бізнесу.

Соціально-економічні фактори розвитку туризму в Мукачеві пов'язані з підвищенням ролі малого та середнього бізнесу, розвитком сфери послуг, розширенням гастрономічного сектору та активізацією внутрішнього туристичного ринку. Туризм виступає важливим джерелом доходів місцевого бюджету та стимулює розвиток суміжних видів економічної діяльності.

Таким чином, результати SWOT-аналізу свідчать, що туристична дестинація Мукачеве зберігає високий потенціал розвитку навіть в умовах воєнного стану. Поєднання вигідного географічного положення, історико-культурної спадщини, безпечнішого середовища

порівняно з більшістю регіонів України та перспектив міжнародного співробітництва створює передумови для подальшого розвитку туризму. Водночас реалізація цього потенціалу потребує врахування військово-політичних ризиків, модернізації туристичної інфраструктури та активного просування туристичного бренду міста на внутрішньому й міжнародному ринках.

Література

1. Управління туризму та курортів Закарпатської обласної військової адміністрації: офіційний вебсайт. URL: <https://zaktour.gov.ua> (дата звернення: 30.04.2026).
2. Мукачівський історичний музей (Замок Паланок): офіційний сайт. URL: <https://palanok.org.ua> (дата звернення: 30.04.2026).
3. Туризм і рекреація Закарпатської області. Закарпатська обласна рада: офіційний вебсайт. URL: <https://zakarpattya.gov.ua/zakarpattya/infrastruktura/turyzm-i-rekreatsiya/> (дата звернення: 30.04.2026).
4. Мукачево: туристично-інформаційний портал. Karpaty.info. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/zk/mk/mukachevo/> (дата звернення: 30.04.2026).
2. Гуцал Л. Туристичний потенціал Закарпатської області в умовах сучасних викликів. *Економіка та суспільство*. 2026. № 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7720> (дата звернення: 30.04.2026).
3. Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2027 року. Закарпатська обласна військова адміністрація, 2024. 208 с. URL: https://oda.carpathia.gov.ua/storage/app/sites/21/Economics/2024/Strategi_2027_Transcarpathia.pdf (дата звернення: 30.04.2026).